

2025-10-23

Dnr S2025/01126

Till Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sl@regeringskansliet.se

Remissvar på Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens – utifrån hälso- och sjukvårdens och tandvårdens behov SOU 2025:63

Fysioterapeuterna tackar för möjligheten att lämna synpunkter som vi har avgränsat till delar av kap. 8, kap. 9 och 10.

Allmänt om utredningen

Fysioterapeuterna välkomnar att utredningen identifierat behovet av en författningsreglerad vidareutbildning för fysioterapeuter. Vi hade dock hoppats på att utredningen skulle lägga förslag om detta direkt utan vidare utredning. Utifrån vad utredningen föreslår måste nu regeringen skyndsamt tillsätta en ny utredning så att arbetet går skyndsamt framåt för att möjliggöra en vård där en tydlig ordning finns för vidareutbildning. Detta ligger till grund för att stärka den evidensbaserade vården, tydligheten för patienterna och tydliga karriärvägar för professionen. Fysioterapeuterna vill bidra med expertkunskap inom ämnet fysioterapi samt erfarenhet från den befintliga specialistutbildningen.

Vi välkomnar förslag om att förtydliga vårdgivarens ansvar för fortbildning. Fysioterapeuterna vill dock förstärka formuleringarna om krav på vårdgivaren.

Vidareutbildning och fortbildning- ett måste för svensk hälso- och sjukvård

Vi delar utredningens beskrivning av att vidareutbildning och fortbildning är nära sammanhängande men ändå skilda delar av fysioterapeuters kompetensutveckling där båda delarna måste utvecklas.

Vidareutbildning innebär en fördjupad utbildning inom ett specifikt område av fysioterapin. Syftet är att utveckla avancerad klinisk kompetens och självständigt kunna ansvara för komplexa bedömningar och behandlingar som specialistfysioterapeut, i syfte att stärka patientsäkerheten. Vi anser att vidareutbildning ska möjliggöras för fysioterapeuter tidig i karriären, efter ett par års klinisk erfarenhet.

Fortbildning avser det kontinuerliga lärande som alla fysioterapeuter behöver under hela sitt yrkesliv för att stärka yrkesutövningen i det dagliga arbetet och en förutsättning för att bibehålla och utveckla kvaliteten i hälso- och sjukvården. Den omfattar både professionsspecifik och mer generisk fortbildning. Här är det av yttersta vikt att finna balans mellan dessa delar samt att fortbildningen kvalitetssäkras.

För vissa fysioterapeuter blir även *forskarutbildning* en naturlig del av karriären, vilket bidrar till kunskapsutveckling och evidensbaserad praktik.

Tillsammans utgör vidareutbildning, fortbildning, och forskarutbildning en sammanhängande struktur för livslångt lärande och professionell utveckling inom fysioterapi.

Sammanfattning

Fysioterapeuterna delar inte utredningens bedömning att förutsättningar saknas för en författningsreglerad specialistutbildning för fysioterapeuter i dagsläget, men håller med om att vidareutbildningen ska vara på avancerad nivå. Vidare ser vi att *Vårdprofessionslyftet* är ett välkommet initiativ men vi anser att en kommande utredning bör ha ett bredare perspektiv på specialistutbildning för fysioterapeuter och utreda flera olika vägar.

Fysioterapeuterna föreslår att en författningsreglerad vidareutbildning för fysioterapeuter på avancerad nivå införs skyndsamt direkt eller efter vidare utredning. Det är av mycket stor vikt att en författningsreglerad specialistutbildning för fysioterapeuter inte ställs på vänt efter andra professioner. Vidare ser vi att en nationell samordning mellan lärosäten är viktig och samarbeten mellan lärosätena och myndigheter.

Fysioterapeuterna tillstyrker utredningens förslag om att förtydliga vårdgivarens skyldigheter när det gäller fortbildning, men anser att lagförslaget måste förstärkas. Vi lyfter även vikten av att vårdgivaren säkerställer fortbildningen genom att den är systematiskt planerad, finansierad och möjlig att genomföra oberoende av arbetsgivare eller verksamhetsområde vilket inte är tillräckligt tydligt beskrivet i förslaget. Fysioterapeuterna är positiva till en reglering om fortbildning riktad till hälso- och sjukvårdspersonalen, *men det förutsätter* att vårdgivaren tar sitt ansvar för att skapa förutsättningarna. Dokumentation i patientsäkerhetsberättelsen är bra, men dokumentation är inte tillräckligt, det är uppföljningen av resultatet som blir det viktiga och grunden för fortsatt planering, finansiering och möjliggörande av fortbildning.

Del II Vidareutbildning

Kap. 8.4 Utredningens överväganden och förslag

8.4.7 Det saknas förutsättningar att föreslå författningsreglerad vidareutbildning för vissa yrkesgrupper

8.4.9 Arbetsterapeuter, audionomer, biomedicinska analytiker, dietister, fysioterapeuter, optiker, röntgensjuksköterskor och tandhygienister

Fysioterapeuterna delar inte utredningens bedömning att förutsättningar saknas för en författningsreglerad vidareutbildning inom fysioterapi i dagsläget.

Vi anser att det idag finns flera förutsättningar som bör beaktas och användas för att skyndsamt välja fysioterapeuter som den första, av de professioner med grundutbildning på grundnivå, att skapa en författningsreglerad vidareutbildning för. Fysioterapeuter utgör den tredje största vårdprofessionen i Sverige och har därmed stora behov av en reglerad utbildningsstruktur.

De förutsättningar vi anser väga tungt för detta är att fysioterapi är en etablerad akademisk disciplin med över 40 års forskning, många professorer och en hög andel disputerade lärare, vilket säkerställer vetenskaplig kvalitet. Vid flera svenska lärosäten finns redan magister- och masterprogram inom fysioterapi och andra närliggande adekvata områden som uppfyller kraven för utbildning på avancerad nivå.

Vidare anser vi att den befintliga icke författningsreglerade specialistutbildningen för fysioterapeuter är välorganiserad, tydligt kliniskt förankrad och har en struktur för klinisk handledning, vilket säkerställer specialistfysioterapeuter som direkt efter utbildningen är redo för att arbeta autonomt i sin nya roll. Detta sammantaget är en del i en framtida författningsreglerad, hållbar och kvalitetssäkrad specialistutbildning. Till de förutsättningar som idag finns behöver dock flera andra förutsättningar adderas såsom finansiella, ansvarsfördelning för utbildning, utbildningstjänster, praktiskt genomförande och uppföljning bland annat, vilket delvis beaktas i Vårdprofessionslyftet. Arbetsgivarnas ansvar och incitament behöver också tydliggöras.

Fysioterapeuterna anser att det är olyckligt att samtliga professioner med grundutbildning på grundnivå bedömts på ett och samma sätt eftersom förutsättningarna ser olika ut.

Dessutom är fysioterapeuters längd på grundutbildning samma som sjuksköterskornas, vars specialistutbildning redan är författningsreglerad, varför utredningens bedömning uppfattas ologisk. Vi menar att utredningen lämnar denna väg till specialist för lätt genom att hänvisa till att det blir för små

polymer inom fysioterapi. Till exempel hade utredningen kunnat överväga en nationell samordning och fördelning av specialistutbildning mellan lärosätena.

Kap. 8.5 En ny ordning för att vidareutbilda vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå bör utredas – Vårdprofessionslyftet

Fysioterapeuterna ser bedömningen om *Vårdprofessionslyftet* som ett viktigt steg mot en författningsreglerad specialistutbildning. Vi är positiva till att vidareutbildningen är på avancerad nivå kombinerad med kliniskt arbete och en utbildningstjänst och givetvis sker på betald arbetstid. Integreringen av kliniskt arbete under handledning och akademisk utbildning ses som mycket positiv. Vi är positiva till de långsiktiga statliga medlen som utredningen bedömer bör avsättas. Finansiering måste täcka både utbildning och lönekostnader, med tydliga villkor för statsbidrag. Vi ser också mycket positivt på en ny examensordning på avancerad nivå som specialistfysioterapeut.

Samtidigt finns betydande oklarheter kring organisation, ansvarsfördelning och lärosätenas roll och arbetsgivarens kunskap om behov och incitament för specialistfysioterapeuter. Det behöver förtydligas i den nya utredningen. I utredningen behöver också förtydligas att Vårdprofessionslyftet innebär en författningsreglerad specialistutbildning med grunden i både avancerad nivå kopplat till lärosäten och klinisk koppling inom humanvården respektive djursjukvården.

Vi ser att en fungerande modell av den universitetsbaserade delen kräver nationell samordning mellan lärosäten så att olika universitet ansvarar för olika specialinriktningar beroende på forskningsinriktning och kapacitet. Detta skulle motverka splittrat utbildningsutbud och små studentgrupper. En kommande utredning behöver tydliggöra vem som ansvarar för innehåll, kvalitetsuppföljning bland annat också.

Vidare ser vi att kommande utredning måste fördjupa sig i den kliniska delen av utbildningen både vad gäller organisation och innehåll. Det behövs klargöranden kring bland annat vilka incitament som arbetsgivaren grundar sina beslut på om att en specialistutbildningstjänst ska tillsättas, vilken tjänsteform denna tjänst innebär, hur målbeskringar tas fram, följs upp och utvärderas och hur detta samordnas inom regioner, kommuner, privata vårdgivare och privata företagare.

Vi är mycket positiva till inrättandet av utbildningstjänster och att det skapas tydliga karriärvägar.

Vidare frågor som behöver utredas är hur lång specialistutbildningen ska vara och hur proportionerna mellan akademisk respektive klinisk utbildning ska se ut. Vidare är det oklart hur utbildningsutbudet skulle motsvara vårdens behov och hur arbetsgivaren skulle välja vilka specialistområden som ska prioriteras och hur samordning av utbildning nationellt skulle se ut. Frågetecken förekommer också kring hur likvärdighet över landet skulle säkerställas, och hur uppföljning och kvalitetssäkring skulle ske. Fysioterapeuterna står till förfogande för den kommande utredningen.

I den vidare utredningen behöver även beaktas att fysioterapeuter också har en specialisering inom veterinärmedicin som omfattas av ett annat regelverk i grunden.

Del III Fortbildning

9.7 Överväganden och förslag

9.7.1 Vårdgivarens ansvar för att identifiera utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning behöver förtydligas

Fysioterapeuterna delar bedömningen att vårdgivarens ansvar behöver tydliggöras.

Fysioterapeuterna tillstyrker lagförslag om att vårdgivaren ska identifiera hälso- och sjukvårdspersonalens utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning, *och vill förstärka* formuleringen i lagförslaget när det gäller vårdgivarens skyldighet så att det framgår att vårdgivaren ska ge möjlighet *och säkerställa* regelbunden fortbildning. Detta då utredningen även föreslår att det skrivs in i lag en skyldighet för personalen att regelbundet ta del av fortbildning.

Det är bra att lagförslaget om att identifiera hälso- och sjukvårdspersonalens utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning är kopplat till god vård och även till patientsäkerhet genom placeringen i PSL. Dock är det viktigt att säkra formuleringarna så att krav på vårdgivaren att ge förutsättningar inte är lägre ställda än vad som formulerats för personalen att regelbundet ta del av fortbildning.

Fysioterapeuterna anser att det är viktigt att vårdgivaren arbetar systematiskt och strukturerat med att identifiera utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning. Då riktlinjer, rutiner och policy tas fram av

arbetsgivaren ska detta samverkas med fackliga parter i enlighet med befintliga regelverk. Vi anser att det är viktigt att vårdgivare tillsammans med fysioterapeut är delaktiga vid identifiering av utbildningsbehov både på individ- och verksamhetsnivå, t. ex. i medarbetarsamtal. Det finns ibland bristande förståelse för fort- och vidareutbildning inom fysioterapi vilket är ett problem. Vi vill också framhålla vikten av att det finns öronmärkta resurser för fortbildning i verksamheten.

Fysioterapeuterna anser att alla fysioterapeuter ska få kontinuerlig fortbildning. Det är viktigt med en balans mellan det generiska (tekniska utvecklingen kopplat till sjukvårdssystemet) och det professionsspecifika, så att inte det generiska tar allt utrymme för det professionsspecifika. Man behöver skilja på dessa. Viktigt att all form av fortbildning är kvalitetssäkrad.

Fysioterapeuterna anser vidare att alla fysioterapeuter ska ha en individuell fortbildningsplan som årligen följs upp. Den ska baseras på den enskilda fysioterapeutens behov, med tydlig koppling till vad verksamheten behöver. Individens erfarenheter, kompetens, uppdrag och roll måste avspeglas i löneutvecklingen.

Alla verksamheter, oavsett driftsform, ska omfattas av samma krav på att tillhandahålla relevant fortbildning till sina medarbetare. Det är viktigt att detta följs upp.

9.7.2 Hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar att regelbundet ta del av fortbildning

Fysioterapeuterna anser att det i första hand är vårdgivarens skyldighet som behöver förtydligas. Fysioterapeuterna är positiva även till en reglering riktad till personalen, om att personalen regelbundet ska ta del av fortbildning, *men det förutsätter* att vårdgivaren skapar förutsättningarna, både tid och resurser. Vi förutsätter att det avses fortbildning på arbetstid.

En enkätundersökning bland Fysioterapeuternas medlemmar 2024 visade att 30 procent av de svarande instämmer inte alls eller i låg grad i att de erhållit den fortbildning de behöver, på betald arbetstid, för att kunna ge en god och säker

hälso- och sjukvård. 43 procent ansåg att förutsättningarna för att upprätthålla och utveckla sin kompetens var mycket små eller små.¹

Fortbildning får inte bli en budgetfråga, och kan inte prioriteras bort under ekonomiskt svagare perioder om det blir ett lagkrav på personalen att regelbundet ta del av fortbildning. Det är en förutsättning att vårdgivaren tar sitt ansvar för att den enskilde ska kunna ta sitt ansvar. Därför bör enligt ovan lagtexten förstärkas i 3 kap 2a § så att vårdgivaren inte bara ska möjliggöra utan *säkerställa* förutsättningarna.

9.7.3 Uppföljning av fortbildning

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget om att vårdgivaren ska dokumentera möjligheter som har getts för personalens regelbundna fortbildning i patientsäkerhetsberättelsen. Vi anser dock att dokumentation inte är tillräckligt, resultatet måste följas upp och användas i den fortsatta planeringen. Information kan också fås inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet. En enkätundersökning bland Fysioterapeuternas medlemmar 2024 visade att fyra av tio har upplevt brist på fortbildning som orsaken till etisk stress.²

Det är positivt med förbättrad uppföljning av fortbildning då detta kan tydliggöra för arbetsgivare och fysioterapeut både behov framåt, och vilken möjlighet till fortbildning som fysioterapeuten har haft under det gångna året. Det är viktigt att de möjligheter som vårdgivaren ger är realistiska så att personalen kan uppfylla en lagreglerad skyldighet att regelbundet ta del av fortbildning, som utredningen föreslår. Uppföljningen bör inte enbart handla om kvantitativa mått. Uppföljningen bör även handla om hur fortbildning omsätts i praktiken och bidrar till förbättrad vårdkvalitet och patientsäkerhet. På individnivå följs den individuella fortbildningsplanen upp varje år!

¹ *Fortbildning en bristvara* - En rapport om fysioterapeuters tillgång till fortbildning. Medlemsundersökning 2024. Enkäten gick till 10 001 yrkesverksamma fysioterapeuter, varav närmare 3 700 svarade på enkäten. 30 procent av de svarande instämmer inte alls eller i låg grad i att de erhållit den fortbildning de behöver, på betald arbetstid, för att kunna ge en god och säker hälso- och sjukvård.

² *Varannan överväger att lämna* - En rapport om fysioterapeuters arbetsmiljö. Medlemsundersökning 2024. Enkäten gick till 10 001 yrkesverksamma fysioterapeuter, varav närmare 3700 svarade på enkäten.

10.6 Kostnadskonsekvenser för regioner och kommuner

Regionernas och kommunernas kostnader för förslaget rörande fortbildning

Utredningen bedömer att ett förtydligande inte leder till några kostnader. Det är enligt utredningen redan ett uppdrag som vårdgivaren har. Fysioterapeuterna delar uppfattning att ett förtydligande inte leder till några nya typer av kostnader eftersom det inte är ett nytt uppdrag. Men då fortbildning enligt våra medlemmar inte alltid erbjuds i den omfattning som de bedömer att de behöver för att ge en god och säker hälso- och sjukvård³ hoppas vi ju på att förtydligandet i lag ska leda till mer fortbildning. Vi menar att förslaget om att förtydliga vårdgivarens ansvar inte får falla på att regioner/kommuner hänvisar till finansieringsprincipen, då måste det lösas!

Med vänlig hälsning

Cecilia Winberg

Ordförande Fysioterapeuterna

³ *Fortbildning en bristvara* – En rapport om fysioterapeuters tillgång till fortbildning. Medlemsundersökning 2024.